

different ways. In this article it is considered that the specified contracts follow a common legal outcome — to ensure the proper reorganization process with the transfer of property, rights and duties of the successor entity. An overall objective of these contracts allow to mark out the contracts of mergers and acquisitions in a separate type — reorganization contracts, where mergers and acquisitions related to one another as varieties of the same type of contract.

Keywords: reorganization, mergers and acquisitions contracts, legal nature, the contract type.

УДК 347.735:336.27

В. А. Федоров

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ЯК ОЗНАКА СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Державний борг як такий досить детально вивчається економічною наукою як економічна категорія, але з точки зору юридичної науки дослідження не проводились практично зовсім. Тоді як під час світової фінансової кризи розробка теоретичного, правового аспекту категорії «державний борг», вироблення категоріального апарату та базової теоретичної основи стають найбільш актуальною.

Держава існує і діє в певному середовищі — природному і суспільному. Вона знаходиться у взаємному зв'язку з суспільством в цілому, різними колективами, окремо взятими особами, врешті-решт, різні держави знаходяться у постійних взаємозв'язках одна з одною [1, 384].

Фінанси є фундаментальними підвалинами цивілізації. Як і держава, ринок, гроші, власність, релігія, вони — ефективне знаряддя здійснення державної політики, спрямованої на забезпечення життєдіяльності суспільства, і насамперед процесів розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту між різними верствами населення, окремими господарськими структурами й територіями, усунення вад ринкових механізмів щодо розміщення ресурсів і забезпечення суспільними благами, заохочення бізнесу, ділової та інвестиційної активності, мотивації до праці, підтримання рівня зайнятості, стабілізації економічного стану в державі.

Як відзначав ще наприкінці ХІХ століття російський правознавець-фінансист В. Л. Лебедев: «Он — нормальне явище у фінансовому господарстві кожної цивілізованої держави» [2, 207]. В даному визначенні мова йде саме про державний борг, без вивчення якого неможливо уявити існування та нормальне функціонування сучасної держави.

Практично у всіх сучасних державах склалася боргова економічна система. Причому залежність національних господарств від зовнішніх підживлень зміцнюватиметься і далі по ходу лібералізації та глобалізації фінансових ринків, незважаючи на все-таки ще відчутне збереження їх ізольованості.

Особливе місце у фінансовій піраміді держави займає залучення фінансових ресурсів державою на кредитній основі для покриття власних потреб, що є прийнятною та об'єктивно зумовленою практикою здійснення економічної

діяльності. Економічна суть цього процесу полягає в тому, що в певний час є певна кількість вільних капіталів як всередині країни, так і за її межами. Ці капітали здійснюють рух з метою пошуку сфер свого застосування. Участь держави у міжнародному і внутрішньому русі капіталів є фактом її входження до світового господарського простору.

Активна політика держави як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку капіталів закономірно призводить до утворення державного боргу.

Фундаментальних досліджень, присвячених безпосередньо проблемі державного боргу Російської імперії XIX століття, в радянській історіографії немає взагалі. Є лише декілька робіт, в яких питання, пов'язані з борговою політикою царського уряду, зачіпаються непрямым чином.

Однією з таких робіт стала монографія А. П. Погребінського «Нариси історії фінансів дореволюційної Росії» [3, 33], в якій досить повно змальовано державні фінанси дореволюційної Росії і розкрито декілька дуже важливих проблем, пов'язаних з формуванням і виконанням державного бюджету. Але більший інтерес з позиції глибини дослідження і значення державного боргу викликає монографія С. Я. Борового «Кредит і банки Росії», що з'явилася в 1958 році і в якій детальніше розглядається як сама фінансово-кредитна система держави, так і різні її складові, у тому числі і державний борг [4, 288].

Оскільки категорія «державний борг» носить економіко-правовий характер, то вважається за доцільне звернутися спочатку до науковців-фінансистів та їх погляду на проблематику даного питання.

З економічної точки зору, державний борг є заборгованістю державних органів, як результат формування додаткових ресурсів держави, направлених на розв'язання суперечностей між економічними і соціальними потребами суспільства на основі позик грошових коштів у приватних осіб, інститутів недержавного сектора і іноземних держав [5, 25].

Фінансово-правова наука до цих пір стикається з труднощами у визначенні категорії «державний борг». Як вже зазначалося вище, у радянський період такий термін у науковій літературі не використовувався. Всі стосунки, в яких держава виступала позичальником у приватних осіб на добровільних засадах, визначалися категорією «державний кредит». Правоведи-фінансисти С. Д. Ципкин [6, 212], Б. Н. Іванов [7, 128] визначали державний кредит як сукупність особливих фінансових стосунків, в яких кредиторами виступають громадяни, а позичальником — держава. Як видно, в радянський період категорії «державний кредит і державний борг» ототожнювалися. Це можна пояснити тим, що в той період прилюдні державні кредитні стосунки обмежувалися лише внутрішніми державними позиками.

Український науковець В. В. Козюк формулює державний борг як загальну суму емітованих, але не погашених позик з нарахованими відсотками, а також прийнятих державою на себе у відповідний спосіб зобов'язань [8, 238]. На думку О. Д. Хайхадаєвої, державний борг є результатом кредитних відносин, що виникають у зв'язку із трансформацією капіталу з національного приватного сектора або з-за кордону в державний бюджет на підставі принципів запози-

чення. Державний борг — це результат кредитних відносин, у яких держава виступає позичальником, а вся маса позичкового капіталу становить величину державного боргу [9, 121]. Г. В. Попова вважає, що державний борг — це сума заборгованості за випущеними і непогашеними борговими зобов'язаннями держави, включаючи нараховані за ними відсотки. Ю. Я. Вавілов зазначає, що державний борг виражає собою результат взаємозв'язків виконавчих органів державної влади з фізичними і юридичними особами (резидентами і нерезидентами), виконавчими органами інших держав і міжнародними фінансовими організаціями в частині формування фонду запозичених ресурсів для задоволення державних потреб [10, 220]. В. В. Верхолаз характеризує державний борг як особливі кредитно-фінансові відносини, у яких держава виступає позичальником, а сума запозичених ресурсів становить величину державного боргу. На його думку, змістом державного боргу є сукупність кредитно-фінансових відносин, що виникають у зв'язку з переміщенням капіталів з національного приватного сектора, домашнього господарства та інших суб'єктів ринкової економіки до державного бюджету на підставі запозичення цих капіталів. Внутрішній борг, своєю чергою, визначають як комплекс визнаних і юридично оформлених боргових зобов'язань (ринкового і неринкового характеру) державних і регіональних органів державного управління перед економічними суб'єктами, що обслуговують через виплату відсотків чи погашення основної суми заборгованості [11, 25]. Ю. А. Данилов звертається до американського досвіду і визначає сукупний борг, або публічний борг, не розділяючи його на державний і муніципальний. Таким чином він визначає державний і муніципальний борг як борг державної влади різного рівня перед іншими секторами народного господарства. Також він зазначає, що до загальної суми державного і муніципального боргу включається сума заборгованості одного державного органу перед іншим [12, 432].

Також у рамках розроблення загальнотеоретичного категоріального апарату категорії «державний борг» цікавою є думка і науковців-юристів на проблематику державного боргу з юридичної точки зору.

Зокрема професор М. П. Кучерявенко визначає державний борг як заборгованість держави в процесі формування і використання додаткових грошових ресурсів держави за рахунок тимчасово вільних грошових коштів юридичних і фізичних осіб, іноземних держав [13, 359]. Доктор юридичних наук О. П. Орлюк зазначає, що державний борг — це загальний розмір накопиченої заборгованості уряду власникам цінних паперів, який дорівнює сумі минулих бюджетних дефіцитів за вирахуванням бюджетних надлишків [14, 527]. Російський професор О. Ю. Грачева під державним боргом розуміє боргові зобов'язання держави (Російської Федерації) перед фізичними та юридичними особами, іноземними державами, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами міжнародного права, включаючи зобов'язання за державними гарантіями, наданими державою [15, 532].

Узагальнюючи запропоновані визначення, можна виділити низку спільних ознак, а саме те, що: ключовими елементами цієї категорії є боргові зобов'язан-

ня держави; кредитні ресурси існують у формі державних цінних паперів; відносини у сфері державного боргу передбачають дуже широкий суб'єктний склад позичальників.

Підсумовуючи все вищезазначене, державний борг можна охарактеризувати як загальний розмір, накопиченої заборгованості уряду власникам державних цінних паперів, який дорівнює сумі минулих бюджетних дефіцитів за вилученням бюджетних надлишків.

Як вже зазначалося, в сучасній юридичній науці категорія «державний борг» не була глибоко та всебічно досліджена, саме тому не можна говорити про єдине визначення даної категорії, що є однією з головних проблем у його вивченні як загальнотеоретичної, базової категорії.

Велике значення при вивченні категорії «державний борг» має історичний аспект, тим більше для України як республіки у складі СРСР, яка сьогодні є великою незалежною країною пострадянського простору, для якої поняття «державний борг», характер його формування і глибинне юридичне дослідження є життєво важливим.

У 1991 році після розпаду СРСР спочатку передбачалося, що кожна з держав нестиме свою частку відповідальності по зовнішньому боргу (союзний борг тоді оцінювався в 108 мільярдів доларів) [16], а також матиме відповідну долю в активах колишнього СРСР. Проте вийшло так, що лише Росія змогла обслуговувати свої зобов'язання по зовнішніх боргах. Тому незабаром домовилися, що Росія перейме на себе борги всіх колишніх республік СРСР в обмін на їх відмову від долі активів (так званий нульовий варіант). Подібне рішення коштувало дорого, але дозволило зберегти свої позиції на зовнішніх фінансових ринках, зарубіжну інфраструктуру, забезпечило довіру потенційних партнерів. Переговори з Лондонським клубом про довгострокову реструктуризацію боргів СРСР комерційним банкам Росія вела з грудня 1992 року. Спочатку прогресу переговорів перешкоджала позиція банків-кредиторів, що наполягали на відмові Росії від державного імунітету (це означало, що стягнення кредиторів могли бути обернені на активи СРСР або Росії за кордоном). Восени 1994 року на сесії МВФ в Мадриді сторони знайшли компроміс, домовившись, що боржником перед Лондонським клубом виступатиме Зовнішекономбанк. На час переговорів банки-кредитори надавали Зовнішекономбанку відстрочення платежів (рол-овери). В рамках Лондонського клубу уряд РФ і члени банківського консультативного комітету Лондонського клубу підписали Меморандум про погоджені принципи глобальної реструктуризації.

Формування державного боргу в Україні почалося з кінця 1991 року. На сьогодні він має дві складові: зовнішній і внутрішній. Кількісна оцінка зовнішнього боргу проводиться в іноземній валюті, як правило, в доларах США, внутрішнього — в національній валюті.

Але бачимо, що українське законодавство поки що акцентує увагу тільки на внутрішньому державному борзі, тоді як зовнішні борги зростають з кожним днем, а отже доцільним вбачається приділити досить багато уваги для розроблення нормативно-теоретичної бази для вивчення даного питання і з цього боку.

Україна вважалася державою з невеликою заборгованістю, але слід врахувати й те, що ця заборгованість формується протягом всіх років незалежності. Наприклад, якщо внутрішній борг на 31 січня 2001 року становив 42,691 млрд, то на 31 серпня 2009 року державний та гарантований державою борг України складав 280 млрд 510 млн 565,03 тыс. грн, чи 35 млрд 112 млн 99,73 тыс. дол., таким чином на сьогоднішній день під час фінансової кризи вбачається тенденція для зростання як внутрішніх, так і зовнішніх боргів України.

Як і будь-яка економіко-правова категорія, державний борг тісно пов'язаний з правовими нормами, регулюючими державні боргові стосунки, оскільки управління економічними стосунками неможливе без використання відповідних нормативних актів. У цьому випадку економічні стосунки набувають врегульованої і впорядкованої правової форми, яка необхідна для закріплення фінансового порядку і захисту від свавілля з боку держави.

Також слід зазначити, що поняття державного боргу є дуже різноманітним і в різних країнах та в різних джерелах, а також різними теоретиками права визначається по-різному.

Отже для повноцінного розуміння поняття державний борг стосовно конкретної країни слід шукати, перш за все, офіційного тлумачення цього поняття в різних нормативно-правових актах.

У Законі Республіки Казахстан «Про державне і гарантоване державою запозичення і борг» від 2 серпня 1999 року дається таке поняття: «Державний борг — це сума урядового боргу, боргу Національного Банку Республіки Казахстан і місцевих виконавчих органів» [17].

Закон Азербайджанської Республіки «Про державний борг» від 7 серпня 2007 року регулює здійснення державних позик і надання державних гарантій, а також стосунки між суб'єктами, що беруть участь в управлінні державним боргом, а в ст. 1 цього закону використані такі поняття: 1.1) державний борг — борг, що підлягає оплаті по зобов'язаннях з договорів, укладених від імені Азербайджанської Республіки; 1.2) внутрішній державний борг — борг, що підлягає оплаті по зобов'язаннях з договорів, укладених від імені Азербайджанської Республіки з резидентами Азербайджанської Республіки; 1.3) зовнішній державний борг — борг, що підлягає оплаті по зобов'язаннях з договорів, укладених від імені Азербайджанської Республіки з нерезидентами Азербайджанської Республіки і т.ін.

А відповідно до принципів національного рахівництва і рекомендацій ЄС в поняття «державна заборгованість» включаються борги центральної державної адміністрації і різних її органів, місцевих органів влади і різних місцевих адміністративних структур і системи соціального забезпечення.

Таким чином, самі поняття, що даються нормативними правовими актами різних країн, вносять або виносять із структур державного боргу окремі елементи. Як видно з визначення, даного в казахстанському законі, до державного боргу належать борги Національного Банку Республіки Казахстан, а в рекомендаціях ЄС окремо виділяються системи соціального забезпечення, що свідчить

про те, що поняття структури державного боргу починається з його офіційного визначення. Адже коли ми говоримо про борг, ми завжди говоримо про конкретний борг конкретної особи, в даному випадку держави. У зв'язку з чим для повноцінного розуміння терміна «державний борг» його не можна розглядати у відриві від офіційного визначення, даного в законодавстві країни, чий борг розглядається.

В Україні в 1992 році прийнято Закон «Про державний внутрішній борг України», в ст. 1 якого визначено, що державним внутрішнім боргом України є строкові боргові зобов'язання уряду України у грошовій формі. Державний борг гарантується всім майном, що перебуває у загальнодержавній власності [18].

До складу державного внутрішнього боргу України належать позики уряду України й позики, здійснені при безумовній гарантії уряду для забезпечення фінансування загальнодержавних програм. Державний внутрішній борг України складається із заборгованості минулих років та заборгованості, що виникла за борговими зобов'язаннями уряду України. До боргових зобов'язань уряду належать випущені ним цінні папери, інші зобов'язання у грошовій формі, гарантовані урядом України, а також одержані ним кредити.

Боргові зобов'язання уряду України можуть бути коротко- (до 1 року), середньо- (1–5 років) і довгостроковими (5 і більше років).

У деяких випадках можуть застосовуватися й інші форми урядових боргових зобов'язань. Характер й умови таких зобов'язань у кожному конкретному випадку визначає уряд України за погодженням із НБУ. Умови й порядок випуску державних цінних паперів і регулювання їхнього обігу визначаються відповідно до Закону України «Про цінні папери і фондову біржу».

Розміщення боргових зобов'язань уряду України та надання гарантій від його імені провадяться за його дорученням Міністерством фінансів. Граничні розміри державного внутрішнього боргу України, його структура, джерела й строки погашення встановлюються Верховною Радою України одночасно із затвердженням державного бюджету України на наступний рік.

При цьому хотілося б зазначити, що в будь-якому визначенні завжди присутні центральні виконавчі органи влади.

А, наприклад, у Росії склався відмінний від загальносвітового підхід до такого розділення. Закон РФ «Про державний внутрішній борг Російської Федерації», прийнятий в 1992 році (втратив силу з 1 січня 2000 року на підставі Федерального Закону від 09.07.1999 № 159-ФЗ), закріпив ділення державного боргу на внутрішній і зовнішній, що проводиться по валютному критерію. Таким чином, у даний час запозичення діляться на внутрішні і зовнішні відповідно до валюти виникаючих зобов'язань, рублеві борги належать до внутрішнього боргу, а валютні — до зовнішнього.

А гл. 14 ст. 97 Бюджетного кодексу Російської Федерації від 31.07.1998 року до державного боргу Російської Федерації відносить боргові зобов'язання Російської Федерації перед фізичними і юридичними особами Російської Федерації, суб'єктами Російської Федерації, муніципальними утвореннями, іноземними державами, міжнародними фінансовими організаціями, іншими суб'єкта-

ми міжнародного права, іноземними фізичними і юридичними особами, що виникли в результаті державних запозичень Російської Федерації, а також боргові зобов'язання по державних гарантіях, наданих Російською Федерацією, і боргові зобов'язання, що виникли в результаті прийняття законодавчих актів Російської Федерації про віднесення на державний борг боргових зобов'язань третіх осіб, що виникли до введення в дію даного кодексу [19].

Також в цьому кодексі розкривається таке поняття, як муніципальний борг.

Більш того, в Російській Федерації існує багата кількість законів суб'єктів федерації, які стосуються державного боргу. До них належать, наприклад, Закон «Про державний борг міста Москви» від 14.11.2007 року, Закон «Про державний борг Санкт-Петербурга» від 30.03.2001 року (в ред. Закону від 04.04.2003 року № 103-13).

У світовій же практиці існують такі визначення:

Зовнішній державний борг — це борг іноземним державам, організаціям і окремим особам. Цей борг лягає на країну найбільшим тягарем, оскільки вона повинна віддавати коштовні товари, надавати певні послуги аби сплатити відсотки по боргу і сам борг. Треба пам'ятати також, що кредитор ставить зазвичай певні умови, після виконання яких і надається кредит [20, 544].

Внутрішній борг — це борг держави своєму населенню. Боргові зобов'язання можуть мати форму: кредитів, отриманих урядом; державних позик, здійснених за допомогою випуску коштовних паперів від імені уряду; інших боргових зобов'язань. Боргові зобов'язання можуть бути короткостроковими (до 1 року), середньостроковими (від 1 року до 5 років), довгостроковими (від 5 до 30 років). Погашаються борги у встановлені терміни, які не можуть перевищувати 30 років [21, 416].

Категорія «державний борг» дуже складна та багатогранна, тому в контексті даного наукового дослідження вбачається недоцільним поглиблюватись в його структуру та вивчати детально кожний з різних елементів даної категорії. Дуже важливо виробити синтезований, загальнотеоретичний, державотворчий характер даного поняття, який би мав методологічне значення для більш глибокого вивчення різних сторін державності, її організації, діяльності держави у сфері економіки, політики, правового регулювання та ін.

Підсумовуючи все вищевикладене, можливо визначити категорію «державний борг» у широкому та вузькому розуміннях. У вузькому розумінні, державний борг — це сукупність відносин, за якими виникають боргові зобов'язання держави як позичальника, боржника або гаранта погашення позик іншими позичальниками. У широкому розумінні, державний борг — це система фінансових зобов'язань держави, що виникають у результаті здійснення запозичень; із наданих державою гарантій чи із зобов'язань третіх осіб — суб'єктів господарської діяльності; боргових зобов'язань, прийнятих на себе відповідно до чинного законодавства; сум бюджетних асигнувань, перерахованих із порушенням строків чи в неповному розмірі; суми компенсації за несвоєчасну чи неповну виплату суми платежу юридичним та фізичним особам тощо.

У вузькому розумінні можна охарактеризувати державний борг як окрему

фінансово-правову категорію, тоді як в широкому розумінні державний борг — це загальнотеоретична, фундаментальна, державотворча дефініція.

Все вищевикладене вимагає якісно нового підходу до визначення державного боргу, виділення його не просто в окрему теоретичну категорію, а усвідомлення даного поняття як невід'ємної ознаки сучасної держави, без вивчення якої неможливо зрозуміти суті та напрямку розвитку сучасної держави в цілому.

Усвідомлення державного боргу не просто як регулятора економіки чи засобу фінансування бюджетного дефіциту, а як однієї з основних ознак сучасної держави, а отже і подальше використання його можливостей, має ґрунтуватися виключно на правових відносинах та на чітко розробленій теоретичній базі. Це передбачає точне і безперервне виконання державою своїх зобов'язань, належне юридичне оформлення боргових відносин, систематизацію інформації по існуючому державному боргу, оприлюднення інформації про використання запозичених ресурсів, звітності про склад і структуру державного боргу, прийняття спеціального законодавчого акта про державний борг, вдосконалення вже існуючих нормативно-правових актів з даного питання, притягнення вчених економістів та правознавців до обговорення проблемних питань, що виникають.

Отже дуже важливо з'ясувати правовий зміст категорії «державний борг» та визначити відповідну дефініцію на підставі аналізу та узагальнень відповідних положень, що їх визначали та обґрунтовували науковці — юристи, економісти та фінансисти не тільки в Україні, а й в світі, а також положень чинного законодавства та законодавства закордонних країн.

Таким чином, проблематика вивчення категорії «державний борг» є на сьогодні відкритою в науці державознавства та потребує глибоко переосмислення, системного юридичного дослідження, розроблення теоретичної, базової основи для подальшого її розвитку як загальнотеоретичного, фундаментального поняття, яке закладає основу для функціонування та розвитку сучасної держави.

Література

1. Чиркип В. Е. Государствоведение : учебник / В. Е. Чиркип. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Юрист, 2000.
2. Лебедев В. А. Финансовое право : учебник. Т. 2 / В. А. Лебедев. — М., 2000. — (Серия «Золотые страницы финансового права России»).
3. Погребинский А. П. Очерки истории финансов дореволюционной России (XIX–XX вв.) / А. П. Погребинский. — М., 1954.
4. Боровой С. Я. Кредит и банки России (середина XVII в. — 1861 г.) / С. Я. Боровой. — М. : Госфиниздат, 1958.
5. Головачев Д. Л. Регулирование государственного долга в рыночной экономике : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Д. Л. Головачев. — М., 1996.
6. Цыпкип С. Д. Доходы государственного бюджета СССР. Правовые вопросы / С. Д. Цыпкип. — М., 1973.
7. Ивапов Б. П. Правовые формы аккумуляции кредитных ресурсов / Б. П. Ивапов // Труды ВЮЗИ. — М., 1971. — Т. XIX.
8. Козюк В. В. Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України / В. В. Козюк. — Тернопіль : Карт-бланш, 2002.

9. Хайхадаева О. Д. Государственный долг Российской Федерации: теоретические и исторические аспекты / О. Д. Хайхадаева. — СПб. : СПбГУЭФ, 2000.
10. Вавилов В. Я. Государственный долг / В. Я. Вавилов. — МФА, 1998.
11. Верхолаз В. В. Формирование современных механизмов управления государственным долгом : автореф. дис. ... экон. наук / В. В. Верхолаз. — М., 2001.
12. Данилов Ю. А. Рынки государственного долга: мировые тенденции и российская практика / Ю. А. Данилов. — М. : ГУ ВШЭ, 2002.
13. Воронова Л. К. Финансовое право : учеб. пособие / Л. К. Воронова, Н. П. Кучерявенко. — Х. : Легас, 2003.
14. Орлюк О. П. Фінансове право / О. П. Орлюк. — К. : Юрінком Інтер, 2003.
15. Финансовое право : учебник / под ред. Е. Ю. Грачевой, Г. П. Толстопятенко. — М. : Проспект, 2004.
16. Тоцкий А. Возможности конверсии долгов / А. Тоцкий // Внешняя торговля. — 1994. — № 2–3.
17. Закон Республики Казахстан «О государственном и гарантированном государством займствовании и долге» № 464-І от 02.08.1999 года (с изменениями, внесенными законами РК от 06.11.01г. № 252-ІІ; от 02.07.03 г. № 443-ІІ; от 09.07.03 г. № 482-ІІ; от 10.07.03 г. № 483-ІІ).
18. Про Державний внутрішній борг : Закон України від 16 верес. 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 41. — С. 1346–1347.
19. Бюджетный кодекс Российской Федерации от 31 июля 1998 г. № 145-ФЗ.
20. Васильев Т. И. Экономика : справочник студента / Т. И. Васильев, С. С. Ильин. — М. : ООО «Фирма» : филол. о-во «Слово» : АСТ, 1999.
21. Агапова Т. А. Макроэкономика : учебник / Т. А. Агапова, С. Ф. Серегина ; под ред. А. В. Сидоровича ; МГУ им. М. В. Ломоносова. — М. : Дис, 1997.

Анотація

Федоров В. А. Державний борг як ознака сучасної держави. — Стаття.

У статті розглядається питання характеристик та визначення категорії державний борг в науці державознавства, його виділення як загальнотеоретичної фінансово-правової дефініції. Зроблено висновок про необхідність вироблення синтезованого, загальнотеоретичного, державотворчого характеру даного поняття, який би мав методологічне значення для більш глибокого вивчення різних сторін державності, її організації, діяльності держави у сфері економіки, політики, правового регулювання та виділення його в одну з основних ознак сучасної держави.

Ключові слова: державний борг, внутрішній державний борг, зовнішній державний борг, державний борг у вузькому розумінні, державний борг у широкому розумінні.

Summary

Fedorov V. A. State Debt as a Feature of the Modern State. — Article.

The article discusses the characteristics and the meaning of the «state debt», it's view as a general finance and legal definition. There is a conclusion about a necessity of developing of synthetic, general and state — building character of this concept, which would have methodological importance for better understanding of the different sides of statehood, its organization, state activity in spheres of economy, policy and law, it's also one of the main features of the modern state.

Keywords: state debt, inner state debt, foreign (inter) state debt, the narrow and wide meaning of the state debt.